

Raka spår, sidospår, stopp:

Vägen genom gymnasieskolans
språkintröduktion som ung och ny i
Sverige

Mirjam Hagström

Syfte: Hur upplever ungdomar som nyligen har kommit till Sverige sin vardag i gymnasieskolan och i det svenska samhället generellt?

- Erfarenheter av skolan och språkinstruktionen, i vardagen här och nu och i relation till framtiden
- Erfarenheter av vardagen utanför skolan – möjliga vägar in i sociala gemenskaper.
- Betydelsefulla relationer (informella och formella) för ungdomarna i Sverige.
- Integrationspolitik – utveckling över tid utifrån ett barnperspektiv.

Två skolor

Brogymnasiet:

- Stor stad, introduktions- och yrkesprogram, centralt placerad.
- En månad, 32 ungdomar

Kröngymnasiet:

- En kranskommun till Sthlm, även högskoleförberedande program.
- 13 ungdomar

Vilka är ungdomarna

Intervjustudie: 44 intervjuer med 45 ungdomar

- Alla har uppehållstillstånd, 15 BUV och 30 unga i familj
- Det är 20 kvinnor och 25 män, mellan 16-20 år (17 – 19 år)
- De har varit i Sverige upp till 5 år (2 – 3 år)
- Asyl (24); anhöriga asyl (14), nyetablerad relation (4), arbetsmarknad (3)
- Födelseregion: Afrika (20), Asien (21), Sydamerika (2), Europa (2)

Att börja skolan i Sverige

Salim 20 år:

Jag kan inte göra något. Jag kommer till ett nytt land, jag vet inte på vilken väg jag bor, jag vet inte vad mitt hus heter, jag vet inte nått. Jag tänker ibland, när jag vill gå, att jag har glömt vägen tillbaka hem. Men, när jag kommer till skolan, jag vet vilken väg jag kan gå, vilken väg jag kan komma tillbaka. Med tiden vet jag allt jag behöver.

➤ **Skolan som vändpunkt**

Att anlända till gymnasieskolan

1. Ett social sammanhang – trygghet och gemenskap
2. Lärare och vänner guider i det nya samhället.
3. Att få fortsätta på ett redan utstakat och välbekant utbildningsspår.

Men, språkintroduktionen blir ett sidospår

Språkintroduktionen som ett spår vid sidan av den ordinarie gymnasieskolan:

- Organisatoriskt
- Rumsligt
- Tidsmässigt
- Socialt

Ett organisatorisk påfartsspår

Isra, 18 år: *Förra året trodde jag att det här året ska jag klara alla ämnena och nästa år, 2015, ska jag börja gymnasiet men nu tror jag inte det.*

- Grundskolans kursmål – mål behörighet.
 - En omväg i relation till den ”normala” vägen.
 - De har fastnat upp mellan två skolformer.
- Rekrytering till gymnasieskolan skapar två olika spår:
– Vi som tillhör och ”dom” som måste bevisa sig värda.

Ett rumsligt, rasifierat sidospår

Yasmin, 19 år: *Här i korridoren är alla som kommer från ett annat land. Och den korridoren som är där uppe också bara dom som kommer från ett annat land. Det är special för språk men i dom andra, bara svenskar.*

Ayan: *Det finns andra kommuner där dom blandar eleverna, svenskar och invandrare, men i den här kommunen dom blandar inte. Invandrare går till sitt och utbildar sig själva i sitt.*

- Skillnad reproduceras genom hur skolans rum organiseras.

Ett socialt avskilt spår

Sarah: *Mina lärare säger att vi måste träffa svenskar, men hur man kan träffa svenskar? Det finns inga svenskar här. Annan korridor, man kan säga inte på den här skolan, annan skola. Om du vill prata med dom, hur du kan prata, hej, vem är du? Det går inte.*

- Språkintröduktionen – trygghet och gemenskap (hemmastaddhet) men skarpt avgränsad (ingen rörlighet utåt).

Ett tidsmässigt krökt spår

- Språkinstruktionen – en kamp med tiden
- Betyg och tidigare skolkunskaper tillräknas inget värde i det svenska skolsystemet
- Att upprepa tidigare undervisning och börja om från början
- Att inte få tillgång till ämnen som behövs för behörighet

Dessa hinder **relateras till tid** som slösas bort, står still eller försvinner. Och det är mycket **värdefull tid** för ungdomarna.

Utbildning, en förutsättning för framtiden

Benyamin, 20 år

Vad ska jag göra? Visa mig på en väg, den kan du gå! Den här jag kan inte, den här jag kan inte, den här jag kan inte... vad ska jag göra? Jag är mycket trött. Vad ska jag göra? I tre år jag bara säger: jag vill, jag vill och dom säger: 'du kan inte'. Jag vill, men dom säger: 'du kan inte'. Vad ska jag göra?

➤ Skolan en förutsättning för framtiden.

Viktiga punkter

- Integrera språkin introduktionen i skolans rum
- Skapa länkar mot andra utbildningar
- Behövs olika spår
- Behövs resurser för att kunna erbjuda ämnen
- Förtydliga vägen genom utbildningen

Relationer och vardag utanför skolan

- Upplevelsen av att befinna sig vid sidan av samhället i vardagen även utanför skolan
- Skillnad i erfarenheten av att tas emot som ensamkommande ungdom eller som ungdom i familj

En vardag vid sidan av samhället

Ayan: Jag har många kompisar som kommer ifrån olika länder men dom är inte svenskar för vi träffar inte svenskar. Till exempel för mig, jag spelar inte fotboll, jag spelar ibland men jag spelar inte i lag. Därför jag kan inte träffa svenskar.

Mirjam: Så du, det finns ingen plats där du kan träffa svenskar?

Ayan: Nej det finns inte, jag har inte klasskamrater som är svenskar. Och jag går inte på fester på klubbarna.

Mirjam: Så dom som du känner går här på språkin introduktionen, det är dina kompisar?

Ayan: Ja och i områdena också där vi bor, det är hela områden. Men när du åker buss du ser alla svenskar, dom spelar på sina mobiler eller lyssnar på musik. Dom snackar inte med varandra.

Oförståeliga sociala koder

Karim: Och, ja alla, dom vill inte prata. Alla människor, du känner att dom inte vill prata. Dom vill bara vara tysta. Dom snackar inte.

Mirjam: Aldrig, inte nån?

Karim: När jag har bott i en stad eller i ett annat land, andra kulturer, du vet, alla skriker och pratar men när du kommer hit är alla tysta, dom snackar inte. Om nån blir arg, syns det bara i hans ögon. Ja det är konstigt.

Sociala murar

Mahad: Människor i Sverige ”lyssnar på musik och pratar inte, det är som att alla har stängt dörren liksom”.

Araz: ”Vi [”svenskar” och ”invandrare”] går på olika vägar.”

Hakim: ”Det är faktiskt en vägg mellan dom som har bott här länge, alltså svenskarna, och dom som är nya.”

Vardagsrasism

Karim: Det finns gamla människor som, ja om du kommer på bussen och dom har väskan dom bara gör så [visar hur dom gömmer undan väskan]

Mirjam: Känns det som om dom är rädda för att du ska ta väskan?

Karim: Ja dom känner till exempel att jag ska ta väskan. Dom tänker alla dom svart hår dom ska stjäla av dig. Dom ska göra nått fel mot dig. Det är bara för att du inte ser ut som en svensk och om dom har en väska eller nånting, dom kramar den. Jag är inte dum att stjäla från dig på bussen, hur ska kunna jag springa [vi skrattar] tänk bara lite.

”Sociala broar”

Sociala broar:

- släktingar och vänner
- organisationer
- församlingar

➤ Utan en sådan ingång, inga kontakter.

Innan skolan börjar

Ismail, väntade drygt en månad på skolplats – fick stöd i kontakt med skolan och med hälsovård – kunde börja orientera sig i samhället.

Fahima, väntade sex månader på skolplats – var isolerad i hemmet, inga kontakter – fick genom informell kanaler en möjlighet att påbörja sitt liv i Sverige.

Risk att barn och unga i familj faller mellan stolarna under första tiden.

I ett längre perspektiv

- Social omsorg inriktad på stöd under fritiden och för framtiden
- Unga i familj har förlorat föräldrarna som stöd
- Det saknas en instans som ser till ungdomar i familj och deras behov utanför skolan?

Sammanfattningsvis

Ungdomarna befinner sig vid sidan av i skolan och i samhället mer generellt.

- Inbyggt i introduktionsstrukturen
- Kopplat till exkluderingspraktiker och vardagsrasism

Introduktionsstrukturen

Vad hände med helhetsperspektivet på barns och ungas introduktion efter etableringsreformen 2010?

”Introduktionen för barn och ungdomar bör vara inriktad på att de får sådant stöd att de kan delta i och tillgodogöra sig förskole- och skolverksamhet.” ((Prop 1997/98: 16, s. 85)

men också praktik, fritidssysselsättning, stöd för psykiskt och fysiskt hälsa.

➤ Introduktion innefattade andra aspekter än skolan

Etableringsreformen 2010:

- Vuxnas introduktion – arbetsförmedlingen
- Barns och ungas introduktion – skolan
- Barn utan vårdnadshavare – kommunen (sedan 2006)
- Konsekvenser för barn och unga i familj?

Tack!

mirjam.hagstrom@buv.su.se